

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ У СУСПІЛЬСТВІ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається ким являються політичні лідери, яку роль вони відіграють у суспільстві; розглянуто які різні функції вони виконують у суспільстві, та яка існує на даний момент політична еліта в Україні.

Ключові слова: політична еліта, еліта, суспільство, групи, лідери, політичні лідери, влада.

Abstract

The article examines who political leaders are, what role they play in society; the different functions they perform in the society and the current political elite in Ukraine are considered.

Keywords: political elite, elite, society, groups, leaders, political leaders, power.

Вступ

У ході розвитку історії суспільства, історія не відбувається сама собою, в ній діють поряд із раціонально обґрунтованими стихійно-іраціональні сили, що сповнюють динаміку соціального процесу. Ці сили уособлюють спільноти людей, серед яких з'являються й утверджуються справжні історичні суб'єкти – особистості, групи, народи, здатні у повному розумінні слова творити гуманізоване суспільне життя, цілком усвідомлено й відповідно до власних та людських інтересів та цілей. Саме їм належить роль творця історії. Ядро їх творчої діяльності – еліта, “вибрана верства”, як про них писав В.Липинський. На сьогодні у будь-якому суспільстві людська вибраність є наслідком великої праці, яку оцінюють по якості, досконалості, інноваційності.

Основна роль еліти будь-якої сфери суспільно-політичної діяльності давати взірець, приклад того, як жити, як морально вести себе в людських ситуаціях, як творити в суспільстві культуру для гідного життя людей – елітарну культуру, щоб для усіх зробити світ людських відносин кращим, добрішим, творчим, словом, суспільством для людей [2].

Ідеї поділу суспільства на “вищих” й “нижчих”, “аристократію” й “простолюдинів” знаходять своє обґрунтування у творчості Конфуція, Платона, Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше й ін. Наприкінці XIX – початку XX ст. з'являються перші концепції еліт, авторами яких були Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс[4].

Метою роботи є розгляд політичних еліт та їх роль у суспільстві.

Результати дослідження

По-перше політичною елітою вважається організаційна група, яка здійснює владу в суспільстві і бере участь безпосередньо чи опосередковано у прийнятті та організації виконання політичних рішень, а отже виконує дві основні функції: створення та розвиток. Традиційно це професійні політики найвищого рангу, які наділені владними повноваженнями та функціоналом. Це також верховні державні службовці, які підготовлені до участі у виробленні та здійсненні політичних програм, до розробки та реалізації стратегії у суспільному розвитку.

Основні положення ролі еліти в суспільстві зводяться до наступного:

1. Суспільство закономірно ділиться на правлячу меншість й керовану більшість. В основі цього розподілу лежить природна нерівність людей по талантах і здібностям, інтелекту й багатству.

2. Еліта являє собою згуртовану групу, що відрізняється винятковими якостями й здібностями, яка усвідомлює свою перевагу над іншими.

3. Розвиток будь-якого суспільства направляє й залежить від політичної еліти.

4. Головне призначення політичної еліти – у прийнятті найважливіших політичних рішень.

Політична еліта є не простою групою осіб, силою, що отримала випадково владні повноваження, а

соціальною групою, яка формується з особистостей, які мають певні здібності, навички професійного типу, вміння, знання.

Існування політичної еліти обумовлюється деякими факторами: психологічні та соціальні особливості людей, їх неоднаковими можливостями, здібностями та бажанням брати участь у політичній життєдіяльності; законом поділу праці, що вимагає професійного зайняття управлінням, конкретною спеціалізацією; високою соціальною значимістю управлінської праці та її відповідним матеріальним стимулюванням; найширшими можливостями застосування управлінської діяльності з метою набуття соціальних привілеїв, оскільки вона безпосередньо пов'язується з розподілом цінностей; практичною неможливістю здійснення всеосяжного контролю за політичним керівництвом; політичної пасивності найширших людських мас, основні інтереси яких пролягають поза політикою [5].

В. Парето визначав еліту по її вроджених психологічних властивостях і включав до неї тих, хто продемонстрував видатні якості або довів найвищі здатності у своїй сфері діяльності. “Головна ідея терміна “еліта”, – підкреслював мислитель, – перевага... У широкому змісті я розумію під елітою співтовариство таких людей, які властивостями розуму, характеру, спритністю, найрізноманітнішими здібностями володіють найвищою мірою”.

Трохи відмінне пояснення природи політичної нерівності дав Г. Моска. “Правлячі меншості, – писав він, – утворюються так, що індивіди, з яких вони складаються, відрізняються від мас деякими якостями, що дають їм певні матеріальні, інтелектуальні або навіть моральні переваги; інакше кажучи, вони повинні мати якісь необхідні якості, які надзвичайно цінуються й надають вагу в тім суспільстві, у якому вони живуть”.

Соціальне призначення політичної еліти відбивається, насамперед, у тих функціях, які вона виконує. Вони різноманітні й складні, і на їхній зміст великий вплив робить існуючий у країні політичний режим, стан міжнародної обстановки й ін. У зв'язку з цим політична еліта є центральним елементом державного управління, від діяльності якого залежить напрям і хід політичного у суспільному розвитку, функціонування політичної системи.

Роль політичної еліти у суспільному середовищі, в управлінській, економічній сфері тощо, висловлюють її функції:

- Еліти відіграють найважливішу роль визначенні політичної волі соціальної групи, всього класу та у розробці механізмів реалізації цієї волі;

- Еліти закликаються до формування політичних цілей свого угруповання, класу, їх програмних документів;

- Еліти займаються регулюванням діяльності з представництва у політичній сфері угруповання, класу, посилюючи чи обмежуючи підтримку;

- Еліти - основний резерв керівних кадрів, центр набору та розстановки керівництва на різноманітні ділянки державного та політичного управління.

Особливу роль політичній еліті грає лідер, представляється особою, здатним впливати на інших із метою інтеграції спільної прикладної діяльності при задоволенні інтересів, представленням яких займається. Лідерство є різновидом влади, специфікою якої є напрям зверху вниз, а також те, що її носієм представлена не більшість, а єдина людина або угруповання осіб. Роль лідера полягає у: інтеграції суспільства, об'єднанні мас; знаходженні та прийнятті політичних рішень; взаємодії суспільства та влади.

У різних системах політики еліти займаються стимулюванням створення та розповсюдження ідеологій, які виражають їх інтереси та інтереси тих, кого вони намагалися дискредитувати, йдеться про суперні ідеології, ідеології, створювані контр-елітою та представниками мас. Необхідно відзначити, що еліти є об'єктивно існуючим і необхідним елементом суспільного життя, як на рівні цілого суспільства, так і на рівні конкретних великих соціальних груп.

Формування та розвиток будь-якої спільності закономірним чином веде до відділення елітного ядра тієї спільності, яке починає поєднувати у собі продуктивніших індивідів, по діапазону найважливіших для цієї спільності функцій. Проте, серед найширшого спектра цих функцій існує домінуюча, властива будь-якої спільності, де є функція управління діяльністю такого соціального угруповання.

На рівні суспільства цілком держави цю роль виконує група, звана політичною елітою. Разом з нею в суспільстві є й інші різновиди, що мають тісний зв'язок з нею, еліт.

Що стосується України, то на нинішньому етапі її розвитку можна говорити не про еліту, а про так звану “псевдоеліту” – явище, “притаманне тоталітарним і неототалітарним політичним системам”,

якій властива воля до панування, лише незначною мірою підкріплена піклуванням про інтереси суспільства й майбутнє країни.

Політична еліта в Україні впродовж десятирічного терміну державної незалежності складалася в основному з колишньої номенклатури. Якщо на початку державного відродження вона була ідеологічною, тобто здебільшого проповідувала, а не здійснювала економічні реформи, то після других парламентських і президентських виборів прийшла технократична еліта, яка взяла курс на фінансову стабілізацію, конституційну реформу та зміцнення інституту президентської влади.

У суспільстві визріває нова підприємницька, сучасна політична та адміністративна еліта, здатна по-сучасному мислити і діяти. Політичне лідерство в Україні ґрунтується в основному на вождізмі з націонал-романтичним і націонал-бюрократичним нахилом. Цей тип лідерства не передбачає глибоких професійних знань, а також опори на фахову команду однодумців і сучасну політичну партію. Сучасний тип лідера – професійного політика з реформістською орієнтацією – починає формуватися в середовищі нової політичної еліти, не пов'язаної з колишніми номенклатурним середовищем [3].

Висновки

Встановлено, що еліта – це певна група, прошарок суспільства, що концентрує у своїх руках державну владу й займає командні пости, управляючи суспільством, вона виконує різноманітні функції як у політичному так і суспільному житті. Визначено які ролі вона відіграє у суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Берегада Ю. А. Основи політології / Ю. А. Берегада – К.: КНЕУ, 2000. 312 с.
2. Гошовська В. А. Елітознавство / В. А. Гошовська — Київ: Національна академія державного управління при Президентові України, 2013. 268 с.
3. Ващенко В. О., Корнієнко В. О. Політологія для вчителя / В. О. Ващенко, Корнієнко В. О. – Київ, 2011. 406 с.
4. Політична еліта та лідерство [Електронний ресурс]. URL: <http://www.kk.nau.edu.ua/article/1447>
5. Роль политической элиты в общественной жизни [Електронний ресурс]. URL: https://spravochnick.ru/politologiya/politicheskaya_elita_ponyatie_i_funkcii/rol_politicheskoy_elity_v_zhizni_obschestva/

Науковий керівник: **Валерій Олександрович Корнієнко** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua

Руслана Олександрівна Кудровська – студентка групи 1ТТ - 20мс, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kudrovskar@gmail.com

Scientific adviser: **Valeriy Oleksandrovych Kornienko** - Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua

Ruslana Oleksandrivna Kudrovska - student of group 1TT - 20ms, Faculty of Mechanical Engineering and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kudrovskar@gmail.com